

**QORTI CIVILI
PRIM' AWLA**

**ONOR. IMHALLEF
ANNA FELICE**

Seduta tat-13 ta' Frar, 2014

Citazzjoni Numru. 42/1993/1

Joseph Gatt

vs

**Carmelo Seguna u b'digriet tat-13 ta' Frar 1997 Mario
Seguna accetta l-bandi bhala kuratur deputat biex
jirraprezenta lill-eredi mhux maghrufa tal-mejjet
Carmelo Seguna fl-atti tal-kawza u fl-atti l-ohra
sussegwenti, u b'digriet tas-26 ta' Frar 1997 giet
ordnata t-trasfuzjoni tal-gudizzju f'isem Filippa
Seguna, Victoria Seguna, Joseph Seguna, Mario
Seguna, Charles Segua u Joan Mizzi l-eredi tal-mejjet
Carmelo Seguna**

Il-Qorti:

Rat ic-citazzjoni mressqa minn Joseph Gatt, li permezz tagħha, wara li ppremetta illi:

Kopja Informali ta' Sentenza

L-attur xtara u akkwista minghand il-konvenut iz-ziemel tat-trott bl-isem ta' Saphir Brillouard versu l-prezz ta' erbat elef u hames mitt lira Maltija (LM4,500);

Immedjatament wara dan l-akkwist, l-attur f'divesi okkazzjonijiet gibed l-attenzjoni tal-kovenut dwar diversi mankanzi serji li kien isofri minnhom dan iz-ziemel, tant li kellu sahansitra jgib tabib veterinarju li kkonferma dawn il-mankanzi;

Fil-mument tal-bejgh, il-konvenut kien konsapevoli ta' dawn il-mankanzi pero b'dan kollu huwa kien iggarantizza li dan iz-ziemel kien hieles minn kull xorta ta' mankanzi u debilitajiet fizici;

Allura, kif ser jigi pruvat fil-kors tal-kawza dan iz-ziemel ma kienx tal-kwalita miftiehma u pattwita u / jew fis-sustanza ma kienx jikkonsisti f'dik il-haga nfisha li kellha tkun l-oggett tal-ftehim u/jew stante l-konsapevolezza tal-konvenut tal-mankanzi u debilitajiet li minnhom kien effett iz-ziemel in kwistjoni antecedentement ghall-bejgh, i-kunsens tal-attur kien karpit u ivvizjat b'qerq prattikat da parti tal-istess konvenut;

L-attur inutilment talab lill-konvenut ir-rifuzjoni tal-prezz imhallas, filwaqt illi da parti tieghu hu jzomm iz-ziemel in kwistjoni;

Talab ghalhekk lill-Qorti:-

Tiddikjara li z-ziemel fuq imsemmi ma kienx tal-kwalita miftiehma u pattwita bejn il-kontendenti u/jew li l-kunsens tal-attur kien fil-mument tal-bejgh ivvizjat minn zball li jaqa fuq is-sustanza nnifisha tal-haga li kienet l-oggett tal-ftehim u/jew minhabba li dan il-kunsens kien karpit b'qerq ipprattikat mill-konvenut;

Sussegwentement tiddikjara bhala rexxiss u li ma holoq ebda effetti fil-ligi bejn il-kontendenti, il-bejgh taz-zmien in kwistjoni;

Kopja Informali ta' Sentenza

Tikkundanna lill-konvenut irodd u jhallas lura lill-attur is-somma ta' LM4500 bl-imghaxijiet mill-prezenti sal-pagament effettiv u b'riserva ghal kull azzjoni ulterjuri għad-danni;

Talab ukoll l-ispejjez inkluzi dawk tal-mandati ta' sekwestru u impediment ta' partenza datati 15 ta' Jannar 1993 u bil-konvenut minn issa ngunt in subizzjoni.

Rat in-nota tal-eccezzjonijiet, li in forza tagħha gie eccepit illi:

Il-pretensionijiet attrici huma infondati fil-fatt u fid-drift u t-talbiet attrici għandhom jigu respinti bl-ispejjez stante li:-

Illi z-ziemel mibjugh kien skond il-ftehim pattwit u mhux minnu li l-bejgh kien ivvijżat minn zball jew il-kunsens kien karpit b'qerq

Illi l-konvenut biegh iz-ziemel f'Awwissu 1992 u fix-xahar sussegwenti z-ziemel gie registrat, ha parti f'tigrijiet u wara diveri xhur l-attur infurmah li ma ried izomm iz-ziemel u talab rifuzjoni tal-prezz ghaliex iz-ziemel beda jahbatlu;

Permezz ta' nota ta' eccezzjonijiet ulterjuri l-konvenut eccepixxa li t-talbiet tal-attur huma infondati b'referenza ghall-kwistjoni tad-difetti latenti u t-terminu konness mal-istess f'kaz ta' mobbli;

Il-Qorti tinnota li ma jirrizultax in atti li sabiex tressqet din in-nota ta' eccezzjonijiet ulterjuri gie mitlub il-permess tal-Qorti. Biex tali eccezzjoni tkun ammissibli trid tkun wahda perentorja tal-mertu u tista titqajjem f'kull waqt tal-kawza, imqar fi stadju ta' appell (artikolu 2112 tal-Kodici Civili). Kwindi, filwaqt illi din il-Qorti ser tikkunsidra dik il-parti tal-eccezzjoni fejn gie eccepit it-terminu ta' dekadenza assocjat ma' kawza dwar difett latenti, mhijiex ser tqis il-bqija tal-eccezzjoni li kellha titqajjem flimkien man-nota tal-eccezzjonijiet u mhux b'nota tal-eccezzjonijiet ulterjuri, aktar u aktar meta la nghata u lanqas intalab permess ghall-prezentata tagħha.

Kontrotalba

Il-konvenut in linea rikonvenzjonali talab lil Qorti tiddikjara illi huwa qieghed jizborja somma ta' flus ghall-medicini, ikel, tiben, servizzi u bzonnijiet ohra kif ukoll hlas dovut ghall-istalla magjmula ghall-attur proprietarju taz-ziemel in kwistjoni liema somma ta' flus l-attur qieghed jirrifukuta li jhallas u talab likwidazzjoni tas-somma ta' flus dovuti lili mill-attur, bhala hlasijiet maghmula dovuti rigwardanti iz-ziemel in kwistjoni u tikkundanna lill-attur ihallas ghal tali somma, wara li ppremetta illi hu biegh ziemel bil-prezz ta' LM4,500 lill-attur, iz-ziemel gie registrat, u hu qieghed izomm liz-ziemel fl-istalla tieghu u qieghed ihallaslu dak kollu necessarju ghall-bzonnijiet taz-ziemel, liema l-attur qieghed jirrifjuta li jhallas.

Jirrizulta li l-eredi tal-mejjet konvenut Carmelo Seguna u cioe Filippa Seguna, Victoria Seguna, Joseph Seguna, Mario Seguna, Charles Segua u Joan Mizzi ressqu talba sabiex il-Qorti tordna t-trasfuzjoni tal-gudizzju fisimhom (a fol 112) liema talba giet milqugha permezz ta' digriet moghti fis-26 ta' Frar 1997 (a fol 124), liema trasfuzjoni ma hijiex riflessa fl-okkju u ghalhekk il-Qorti tordna li tali trasfuzjoni tkun riflessa fl-okkju ta' din is-sentenza li qed tinghata llum.

Relazzjoni tal-Perit Legali u tal-Espert Vetereninarju

Fil-konkluzjonijiet tagħhom, l-esperi mahtura mill-Qorti kkonkludew illi filwaqt illi l-eccezzjoni ulterjuri dwar it-terminu sabiex issir l-azzjoni meta jirrizultaw difetti latenti fl-oggett mibjugh, kkonkludew li l-azzjoni attrici għandha tigi milqugha u ddikjaraw illi z-ziemel in kwistjoni ma kienx tal-kwalita pattwita, jigi rexxiss il-bejgh magħmul bejn il-kontendenti, u l-konvenut jigi kundannat ihallas lura l-prezz tal-LM4500 lill-attur bl-imghaxijiet mill-prezentata sal-pagament effettiv, u cahdu l-kontrotalba. Ghalkemm il-konvenut ressaq nota sabiex permezz tagħha jitlob in-nomina ta' periti perizjuri, l-istess konvenut irrinunzja għal din it-talba, u minflok strah fuq l-eskussjoni tal-Perit Legali u tal-Espert Veterinjarju.

Rat in-nota tal-osservazzjonijiet tal-attur;

Rat in-nota tal-osservazzjonijiet tal-konvenut prezentata recentement;

Fatti

Illi l-kawza odjerna tittata dwar bejgh ta' ziemel tat-trott bl-isem ta' Saphir Brillouard (li miet fil-mori tal-kawza) mill-konvenut Carmelo Seguna, li wkoll gie nieques fil-mori tal-kawza, lill-attur versu l-prezz ta' LM4,500. Dan sehh ghal habta ta' Awwissu 1992 wara li Carmelo Seguna kien akkwista l-istess ziemel minn Franza f'Lulju 1992 permezz ta' sensar bl-isem ta' Mario Farrugia. Meta gie hekk mibjugh lill-konvenut, jirrizulta li z-ziemel kien "in good health and presented no lameness the day of examination. The horse was unshed this day and appeared rather unmuscled".

Dan iz-ziemel kien wiehed tat-tigrija u hekk kien gie mibjugh lill-attur mill-konvenut. In aggunta ma' dan l-konvenut kien iggarantielu li z-ziemel kien ser jirbah iz-zewg tlielaq, u l-premju jiehdu hu, u li jigri wahda f'hin tajjeb. Gara pero' li xi jiem wara li kien sar il-bejgh taz-ziemel, l-attur kien talab lit-tabib izur liz-ziemel, minn fejn irrizulta li z-ziemel kellu problema f'saqajh. Meta rrizultaw dawn ic-cirkostanzi, l-attur ried il-flus lura pero l-konvenut offra li jirrangalu z-ziemel. Wara xahrejn li z-ziemel kien dam għand il-konvenut sabiex igibu tajjeb, iz-ziemel instaq l-ewwel darba fit-tigrija tat-3 ta' Jannar 1993, instaq minn iben il-konvenut, izda z-ziemel ma rebahx dik it-tellieqa u lanqas ta' warajha u lanqas baqa tajjeb ghall-giri.

Illi l-konvenut jikkontendi li d-dannu fl-ghadam ta' saqajn iz-ziemel sehh meta l-attur kien nieghelu hazin ghaliex jistrieh fuq ic-certifikat tal-veterinarju Franciz li kien iccertifika li z-ziemel ma kellux problemi qabel ma telaq minn Franza. Dan ic-certifikat ma jistax jghin t-tezi tal-konvenut, in kwantu z-ziemel dam gimghat għandu qabel ma gie akkwistat mill-attur, f'liem perjodu z-ziemel seta' sehhlu d-dannu waqt li kien għadu proprieta tal-konvenut,

u di piu' c-certifikat ma jaghti l-ebda garanzija li z-ziemel kien priv minn xi difett fl-ghadam li seta jxekklu waqt tigrija. Irrizulta mill-Espert Veterinarju li d-difett jaffetwa l-performance taz-ziemel waqt tigrija ghax l-isplint bones ma jibqghux dritt u jibdew jinfethu u minhabba f'hekk tinholoq certu friction meta jigri. Huwa evidenti ghalhekk li ladarba ma jirrizultax jekk il-veterinarju Franciz rax izziemel waqt jew inkella wara tigrija u ghamel vista viziva biss, ma setghux jirrizultawlu d-difetti li minnhom qed jilmenta l-attur.

Illi l-konvenut jsostni wkoll fin-nota ta' sottomissionijiet li d-dannu seta' gie kkawzat minn serkin li jkun ta' daqs zghir. Din l-allegazzjoni ma hija sostnuta bl-ebda prova u ghalhekk qieghda tigi skartata.

Dak li jirrizulta huwa l-fatt li z-ziemel ma kienx ziemel tajjeb għat-tigrijiet, u lanqas kienet tajba l-garanzija mogħtija lill-attur mill-konvenut li kien ser jirbah l-ewwel zewg tlielaq. Għalhekk il-Qorti tagħmel tagħha il-konsiderazzjonijiet u l-konkluzjonijiet raggunti mill-Espert Veterinarju Dr Trevor Zammit, minnha nominat, liema konsiderazzjonijiet u konkluzjonijiet din il-Qorti ma ssib hemm raguni la fl-eskussjoni li saritlu u lanqas min-nota mressqa mill-konvenut li tiddipartixxi minnhom.

Illi rigward l-allegazzjoni li l-kunsens tal-attur kien ivvizjat jew karpit b'qerq, l-artikolu 981 tal-Kap 16 tal-Ligijiet ta' Malta jistipula illi:

“L-ghemil doluż huwa motiv ta’ nullità tal-ftehim, meta l-inganni magħmlin minn waħda mill-partijiet ikunu tali illi mingħajrhom il-parti l-oħra ma keniżx tikkuntratta.

L-ghemil doluż ma jistax ikun prezunt, imma għandu jiġi ppruvat.”

Il-Qorti tal-Appell, f'deċiżjoni tat-3 ta' Marzu, 2011, Appell Civili Numru. 136/2000/1 bl-ismijiet ‘Frank Frendo et vs Joseph Vella et nomine’ tagħmel riferenza għad deċiżjoni Joseph Mifsud noe v. Paul Tanti - Prim’ Awla, 4 ta’ Frar, 1965), fejn ġie ritenut:

“Illi biex il-qerq jivvizzja l-kunsens ta’ parti f’kuntratt jehtieg li (a) **jithaddmu mezzi jew atti qarrieqa**; (b) li jkunu fihom nfushom gravi; (c) b’mod li jkunu determinanti għannejju li jkun sar bejn il-partijiet, u (d), fuq kollo, li tali mezzi jew atti jkunu twettqu mill-parti l-ohra. Biex il-qerq ikun gravi, irid ikun tali li persuna ta’ dehen ordinarju ma jagħrafx li jkun gie mqarraq u jkun ghemil li jmur lil hinn minn ftahir esagerat dwar xi kwalita` tal-oggett tan-negozju, u li kieku ma kienx għal dak il-qerq, kieku ma kienx jidhol fin-negozju in kwisjtoni. Il-Qorti tal-Appell fid-deċiżjoni hawn fuq citata tagħmel riferenza ukoll għal deċiżjoni oħra, li ukoll hija rilevanti għad-deċiżjoni odjerna u čioe “P.L. Joseph Zammit noe et v. Joseph Fenech et” (Prim’ Awla 4 ta’ Marzu 2004) fejn ġie ritenut:

“...I-qed ma jistax jigi allegat meta l-fatti setghu jigu stabbiliti bla xkiel jew diffikulta` zejda mill-parti li tallega qerq, ghaliex f’kaz bhal dan ix-xilja ta’ qerq ma tkunx ghajr skuza facili biex wieħed jahrab mill-jwettaq ir-rabtiet li jkun dahal għalihom mal-persuna li allegatament uzat il-qerq.”

F’sentenza tal-Qorti tal-Appell, datata 13 ta’ Ottubru 1998, bl-ismijiet Carmelo sive Charles Zarb et vs George Xuereb, ġie ritenut illi żball ta’ fatt għandu jkun wieħed li jaqa’ fuq is-sostanza tal-ħaġa sabiex iġib in-nullita. L-għemil doluż huwa motiv ta’ nullita’ ta’ ftehim meta l-inganni magħmula minn waħda mill-partijiet huma tali li mingħajrhom il-parti l-oħra ma kemitx tikkontratta. Ir-riċerka jekk l-għemil doluż kienx determinanti hija waħda ta’ fatt li għandha tiġi meqjusa fiċ-ċirkostanzi partikolari ta’ kull każ.

Illi fil-kaz de quo ghalkemm jirrizulta li l-garanziji li tah l-konvenut kienu determinanti sabiex l-attur jikkontratt l-akkwist taz-ziemel, ma jirrizultax li thaddmu ebda mezzi jew atti qarrieqa u b’vizta għand veterinarju, kif fil-fatt għamel l-attur, il-mankanz li kellu z-ziemel kienu konstabqli.

Illi l-azzjoni proposta mill-attur jidher li tistrieh implicitament fuq l-artikolu 1390 ghal dak li jirrigwarda l-kwalita pattwita. L-artikolu 1390 tal-Kapitolo 16 jistipula illi "Jekk il-haga li l-bejjiegh igib biex jikkunsinna ma tkunx tal-kwalita imwieghda, jew ma tkunx bhall-kampjun li fuqu l-bejgh ikun sar, ix-xerrej jista' jaghzel jew li jirrifjuta l-haga u jitlob id-danni, jew li jircievi l-haga bi prezz anqas fuq stima ta' periti";

Il-konvenut fin-nota tal-osservazzjonijiet tieghu jikkontendi li l-azzjoni ma tistax tigi ravvizada f'termini ta' nuqqas ta' kwalita pattwita izda ta' difett latenti. Hi l-fehma ta' din il-Qorti illi, minghajr ma teskludi possibilitajiet guridici ohra, il-materja tista' tigi ben vizwalizzata fl-ipotesi tal-mankanza tal-kwalita', espressament imwiegħda bejn il-kontraenti, għar-raguni illi, fil-fattispeci, tonqos dik il-karatteristikka essenzjali li tagħmel iz-ziemel mixtri bhala wieħed idoneu biex jintuza għat-ħalli. Kwindi huwa applikabbli l-Artikolu 1390 għal kaz konkret. Issa ghalkemm l-attur javvanza b'oggett tat-talba r-restituzzjoni tal-prezz u dik id-disposizzjoni kienet takkordalu b'rimedju jew id-danni jew ir-riduzzjoni fil-prezz, ingħad li "ermenewtikament, ma jidherx li għandu jkun kontrovers illi l-kelma "danni" għandha tifsira aktar allargata minn dik tas-semplici restituzzjoni tal-prezz. Dan johrog car sew fil-kaz ta' ksur ta' obbligazzjonijiet kontrattwali (Artikolu 1135, Kodici Civili) u sew għal dawk extra-kontrattwali (Artikolu 1046. Kodici Civili). Dan ma jfisserx, imbagħad, illi d-"danni" ma humiex komprensivi tar-restituzzjoni tal-prezz jekk, bhal ma hu l-kaz hawnhekk, l-attur appellat kien kuntent illi d-danni minnu pretizi jkunu limitati salkonkorrenza tal-prezz minnu mhallas ghall-akkwist tal-vettura. B'daqshekk ma jigix li l-azzjoni ta' l-attur għandha tfalli ghax ma ntuzatx fl-Avviz il-kelma preciza tal-ligi. Dan il-legalizmu esagerat propuls mill-appellanti mhux lanqas konfacenti mar-regola ta' l-equipollens introdotta filgurisprudenza tagħna, almenu mill-1873 "l-hawn (ara **Kollez. Vol. VI pagna 442**).” (Karl Francica vs Luke Piscopo, 9/1/2009, Appell Civili, Imhallef P Sciberras).

Il-fatti specie tal-kaz jinkwadaw fl-azzjoni esperita taht l-artikolu 1390 li taghti rimedju lil min jixtri xi haga li ma tkunx tal-kwalita' pattwita. Kif qalet il-Qorti tal-Appell fis-sentenza Buttigieg vs Hirst tas-16 ta' Frar 1945 (XXXII.i.163), "jekk l-oggett ma jkunx konformi ghall-ftehim ma hemmx vizzju redibitorju imma jkun il-kaz ta' inadempjenza tal-kuntratt li ma għandha x'taqsam xejn mal-garanziji tal-vizzji redibitorji".

Dana jingħad ukoll in kwantu allegat difett ma jammontax għal vizzju latenti jew mohbi, billi x-xernej seta' facilment isir jaf bih wahdu. Konsegwentement il-mankanzi li jilmenta minnhom l-attur ma jistghux jigu kwalifikati bhala difetti li ma jidhrux jew latenti billi dawn kienu difetti li l-attur seta' jsir jaf bihom, kif fil-fatt gara.

Illi l-konvenut isostni fin-nota tal-osservazzjonijiet tieghu li l-garanzija mogħtija li z-ziemel in kwistjoni kien jirbah l-ewwel zewg tigrijiet kienet kondizzjoni tal-bejgh, rizoluttiva jew sospensiva u għalhekk l-azzjoni għandha tigi meqjusa minn dan l-aspett.

Fl-ewwel lok, il-Qorti tinnota li din il-linja difensjonali ma nghatnat fl-ebda waqt qabel il-prezentata tan-nota responsiva tal-osservazzjonijiet tieghu mill-konvenut.

Fit-tieni lok, fil-fehma konsiderata ta' din il-Qorti, ma jirrizulta minn imkien li l-import tal-kiem skambjat bejn il-kontendenti fl-akkwist tal-imsemmi ziemel iwassal biex jigi inkwadrat taht id-dispositiv u l-effetti tal-kondizzjoni risoluttiva espressa.

Il-garanzija li nghatnat dwar iz-ziemel in kwistjoni ma tistax titqies bhala kundizzjoni risoluttiva fis-sens li ma hijiex espressa fit-termini illi jekk tavvera ruhha ikun hemm dekadenza jew xoljiment. Jista' wiehed jargumenta li f'kull ftēhim jistqies li hemm kondizzjoni rizoluttiva tacita, fis-sens ta' dak deciz fil-kawza fl-ismijiet MAC vs Said (deciza mill-Imhallef J.R. Micallef fid-9 ta' Ottubru 2003) fejn gie ritenut hekk:

"In-nuqqas ta' twettiq (f'waqtu) ta' obbligazzjoni ma jgibx fix-xejn dik ir-rabta, imma, ghall-kuntrarju, ihalli lok li tista' tintalab l-ezekuzzjoni tagħha. Għalhekk, sakemm il-ftehim ma jkunx sar, fih patt ta' kundizzjoni rizoluttiva espressa li meta ssehh iggib fix-xejn il-kuntratt b'mod li lanqas il-Qorti ma tista' ttawwal iz-zmien lid-debitur ghall-ezekuzzjoni, il-fatt li jkun sar ftehim bilaterali bejn tnejn min nies jew izjed jista' johloq il-prezunzjoni li tingħadd li saret fih il-kundizzjoni rizoluttiva tacita f'kaz li wahda mill-istess partijiet tonqos li twettaq il-parti tagħha."

L-Artikolu 1068 ta' Kapitolu 16 tal-Ligijiet ta' Malta fil-fatt jaqra hekk:

"Il-kondizzjoni rizoluttiva tingħadd dejjem bħala li ġiet magħmula fil-kuntratti bilaterali, fil-każ li waħda mill-partijiet tonqos għall-obbligazzjoni tagħha: Iżda, f'dak il-każ, il-kuntratt ma jinħallx ipso jure, u l-qorti tista', skont iċ-ċirkostanzi, tagħti żmien xieraq lill-konvenut, bla ħsara ta' kull disposizzjoni oħra tal-liġi dwar il-kuntratt tal-bejgħ."

Pero', l-azzjoni esperita mill-attur mhijiex bazata fuq l-artikolu 1068 izda huwa car li hija bazata fuq l-artikolu 1390 tal-Kap 16.

Langas jirrizulta li l-bejgh kien soggett għal kondizzjoni sospensiva. Ma jirrizulta li kien hemm ebda kundizzjoni li kienet qed torbot l-effetti tal-bejgh ma' cirkostanza partikolari, cioe r-rebh ta' zewg tlielaq. Din l-intiza ma kinitx hemm bejn il-partijiet, u l-Qorti ladarba għandha tistrieh fuq il-pattijiet tal-kontendenti kif rizultanti fil-kawza odjern, ser tiskarta din it-tezi.

Kontrotalba

Il-konvenut ma ressaq l-ebda sottomissjoni fin-nota tieghu għal konkluzjoni tal-esperti nominati mill-Qorti għal dak li jirrigwarda l-kontrotalba minnu mressqa.

Fic-cirkostanzi, galadbarba t-talbiet rikonvenzjali jiddependu essenzjalment mill-ezitu tat-talba principali, li

Kopja Informali ta' Sentenza

kieghda tigi milqugha, jirrizulta ghalhekk li logikament it-talba rikonvenzjali ma tistax tintlaqa'.

Il-Qorti, ghaldaqstant taqta' u tiddeciedi billi, filwaqt li tichad l-eccezzjonijiet tal-konvenut, tilqa' t-talbiet attrici kif dedotta u tikkundanna lill-konvenut irodd lura lill-attur is-somma ta' ghaxart elef, erba' mijà u tnejn u tmenin ewro u tmintax-il centezmu (€10,482.18) ekwivalenti għal erbat elef u hames mitt lira Maltin (Lm4,500), bl-imghaxijiet kif mitluba fl-istess citazzjoni. Il-Qorti tichad il-kontrotalba ghaliex mhux misthoqqa.

L-ispejjez tal-kawza jithallsu mill-konvenut.

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----